

На основу кампање која се води у [српским медијима](#), неупућени би могао да помисли да је психологија наука у рангу атомске физике. Телевизијом и новинама парадирaju “стручњаци” окићени титулама, који тврде да је наука одгонетнула тајне исправног васпитања, и да је време да искористимо извесну принуду да грађане натерамо да те тајне усвоје. Призивање државне силе у циљу спровођења идеја о васпитању је посебно иронично, будући да су главна мета ових “стручњака” управо батине и кажњавање [1](#).

Оваква тврђења немају емпиријског основа, и представљају опасан покушај увођења драстичне контроле понашања великог броја грађана и нелегитимног давања себи на значају. “Исправан начин васпитања” није утврђен, а и да јесте, не би ничему служио, јер родитељство није грађевински план са зацртаним циљем и материјалима, већ интерактиван процес чија се природа мења у зависности од родитеља, детета и огромног броја непредвидљивих околности.

Родитељство је у основним цртама инстинкт, а у детаљима импровизација. Данашње генерације родитеља су резултат природне селекције која је одавно раскрстила са свим родитељима којима деца нису на првом месту, што илуструје и [чињеница](#) да је убијање и пребијање деце неколико пута чешће у домаћинствима са маћехама и очусима него са биолошким родитељима. А у свакодневним одлукама које доноси сваки родитељ, и које су на компликован начин прожете другим аспектима живота родитеља и детета, “стручњаци” једноставно немају довољно информација. Њихови савети су у најгорем случају лична мишљења без икаквог утемељења, а у најбољем комбинација жеље да се управља животима других и некритичког читања психолошке литературе.

Истина је да су неке студије показале да батине нису “ефикасне” па су чак пронашле и позитивне корелације између батина и (по мишљењу аутора) негативних развојних исхода [2](#). Али, оваке студије имају неколико проблема.

Прво, идеја “ефикасности” подразумева да су батине или корисне увек и за сваког или никад ни за кога, при чему се сама “ефикасност” процењује у основи арбитрарним одлукама аутора. На пример, као критеријуми ефикасности користе се “ментално здравље” и сличне проблематичне категорије базиране на разним произвољним оценама пожељности и релативним рангирањима а не објективним тешкоћама у функционисању.

При свему овоме се игноришу огромне разлике између деце, родитеља и контекста. Сасвим је могуће да су батине најмање лоше решење за неку децу и неке родитеље у

неким околностима, а да ти ефекти буду избрисани гомилом друге деце и њихових родитеља. Чак и студије писане од стране поборника забране батина, признају да су батине ефикасан начин контроле понашања детета у датом контексту.

С друге стране, негативне корелације између дечје агресивности и добијених батина показују врло мало. Прво, зато што су ови ефекти слаби: погађање ко ће имати проблема кад одрасте на основу чињенице да је добијао батине се не разликује много од обичне лутрије. Сами аутори јачину ових веза зову “средњом”, али оне су средње само у поређењу са другим корелацијама у психологији, које су ноторно ниске, што све даље проблематизује позицију тобожњих стручњака који на бази таквих података свима намећу по њима пожељне обрасце понашања.

Друго, као што речито илуструје домаћа штампа, постоји општа тенденција да се у исти кош трпају непријатна критика, традиционалне батине и озбиљно физичко насиље које као последицу има трајне повреде, што се све маскира неодређеном али застрашујућом речју злостављање – на исти начин на који се категорија сексуалног злостављања простире од силовања до уличних звиждука, не би ли се максимално увећао број злостављаних жена, а тиме и потреба за разним професионалним спасиоцима и мисионарима.

Треће, постоји неколико алтернативних интерпретација корелационих резултата. Прво, чак и ако прихватимо да је агресивност непожељна (што је међу психолозима уобичајено али због тога не мање спорно, будући да је и дефиниција агресивности разводњена до бесмисла већ поменути методом), агресивна деца су можда агресивна јер добијају батине, а можда добијају батине јер су агресивна. Осим тога, децу и родитеље не везује само заједнички однос већ и генетски материјал. Склоност ка физичком кажњавању деце и дечја склоност агресивности су, могуће, само два наличја једног истог узрока – генетске предиспозиције за агресивно понашање, коју деле то дете и тај родитељ.

На крају, препоруке базиране на налазима о штетности батина по правилу подразумевају да су деца више него вољна да саслушају и усвоје рационалне аргументе својих родитеља. Уместо да неразумни родитељ користи силу, он треба са дететом да седне и да му лепо објасни, по могућству користећи категорички императив или макар утилитаристичку анализу, зашто је, на пример, морално исправан његов захтев да се намести кревет или загреје столица (или, како препоручује Педагошко друштво Србије, “Односите се према детету с поштовањем које желите и за себе. Када желите да дисциплинујете дете, упитајте се да ли му

показујете такву пажњу и уважавање које желите да вам оно узврати. Уколико то није случај, изаберите неки други приступ” [3](#)) .

На жалост оваквих “стручњака”, не само здрав разум већ и педесет година психолошких истраживања показује да овакве хипер-рационалисткице визије човека не да не важе за децу, него ни за одрасле. Људски мозак није непристрасни рачунар који хладнокрвно важе објективне информације, већ пре свега практичан скуп инстинкта, когнитивних пречица, емоција и навика који је инертан и селективан у избору информација и њиховој интерпретацији.

Забрана батина

Забрана батина отвара огроман број могућности за злоупотребу, почев од рођака и комшија који дојављују или измишљају батине из својих интереса, па до манипулације самом децом од стране њихових “спасилаца” као што су социјални радници и психолози. У којој мери су овакве манипулације реалне и опасне показују како случајеви деце која су сугестивним испитивањем наведена да лажно оптуже родитеље и старатеље за сексуално злостављање [4](#) , тако и експериментални резултати о дечјој сугестибилности [5](#)

Наравно, од нас се очекује да уместо оваквих сценарија замишљамо, у филмовима много заступљеније, пијане насилнике који на деци гасе цигаре, и да на таласу тог оправданог гнева “стручњацима” дамо одрешене руке да све родитеље подвргну надзору. А да то заиста јесу сви родитељи се уопште не спори, будући да се тврди да “око 73 одсто родитеља у Србији неправилно васпитава своју децу” [6](#) .

Парадоксално, ако је веровати овом истраживању, оно истовремено показује да је сваки покушај корекције овог понашања изразито недемократски. Јер, иако је податак прибављен да би се изазвало колективно згражавање – згражавали се или не, он такође показује да “стручњаци” предлажу радикално и присилно мењање понашања огромног броја људи.

Забрана батина такође ремети деликатан баланс моћи у односима између родитеља и деце. “Стручњаци” обично крећу од премисе да, у односу између родитеља и детета, родитељ има сву власт, будући да дете од њега физички и економски зависи на начин на који родитељ, на први поглед, не зависи од свог детета. У овом сценарију, богат и снажан родитељ је суверени владар домаћинства а дете обицан кмет који погружено испуњава родитељске заповести срећан ако на леђима не осети бич свог господара. Да би ова бајка о добру и злу имала срећан крај, ту је и принц на белом коњу, у овом случају “стручњак”, који дете у последњи час спасава од опаког родитеља.

У реалности, економска и физичка моћ коју родитељ има над дететом је балансирана емоционалном моћи коју дете има над родитељом. Мало који родитељ би се кладио да ће лакше он своје дете стрпати у опанке него дете њега у костим деда-Мраза. Детету није потребна заштита од родитеља, јер га од родитеља штити родитељска љубав. Напротив, давање детету додатних полуга власти над родитељом ставља родитеља у подређен положај који, на крају приче, највише штети самом детету.

(Психолог, Колумбија универзитет, Њујорк)

Фусноте:

1. Под батинама се подразумева васпитна употреба силе која изазива бол али не и повреде. [^]
2. Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child-behaviors and experiences: a meta-analytic and theoretical view.

[
^
_]
]

3. <http://www.pedagog.org.yu/disciplina.php>

[
^
_]
]

4. http://en.wikipedia.org/wiki/Day_care_sexual_abuse_hysteria

[
^
_]
]

5. Bruck, M & Ceci, S. (1999). The suggestibility of children's memory. Annual Review of Psychology, 419-439.

[
[^](#)
]

6. <http://www.blic.co.yu/temadana.php?id=8398>

[
[^](#)
]